

rem, ubi ius requirit scripturam.

- 21 Iudex si dicat in sententia, Per A. & B. fuit bene probatum, presumitur pro eius sententia, si non retulit se ad acta.
- 22 Iudex debet sententiam retractare, consulto sibi de iniustitia, etiam si iniustitia fuit detecta per unum admissum de facto ad respondendum.
- 23 Sententia potest retractari, quam pars, pro qua fuit lata, dicit iniustam esse.
- 24 Antiquum factum quomodo accipiatur.
- 25 Appellatio non suspendit censuram, sed bene presumptionem ipsius, respectu iustitiae & processus.
- 26 An presumatur pro processu iudicis, si iudex illum recitavit in sententia.
- 27 Instrumentum non facit fidem, nisi de eo, quod potuit interuenire illo die, quo factum fuit instrumentum.
- 28 Presumitur pro laudo, nisi pendeat reclamatio.
- 29 Iudicibus an sit credendum.
- 30 Iudex potest deputare notarium ad recipiendos testes.
- 31 Receptiones testium depositiones, & confessiones, ubique possunt fieri, dummodo fiant de mandato iudicis.
- 32 Quando plures sunt adhibiti ad scribendum, sufficit quod unus scribat, & alii subscribant.
- 33 Iuramenta testium debent scribi per notarium.
- 34 Iudex videns testes vacillare, debet facere scribere in actis, quanta fides sit eis adhibenda.
- 35 Notarius mandato iudicis debet scribere vacillationem.
- 36 An instrumenta semel producta, & exemplata in iudicio, sint iterum producenda.
- 37 An post litem contestationem teneatur iudex docere de sua iurisdictione, an procurator de mandato.
- 38 Testes & confessiones partium veniunt appellatione legitimorum documentorum.

C A P. XI.

Noniam contra.

Istud c. est valde famosum, & hoc dicit i. summa: Iudex debet habere notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicii, alias si q. d. difficultatis emergerit, p. superiorem puniet, nec credetur ei si p. processu, nisi in quantum per acta vel alias per legitima documenta constabit. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur constitutio in c. In secunda constitutio ibi statuitur. In tertia poena, ibi iudex autem. Casus lit. Quia iudices, quando in praedictum alterius partis aliqua afferbant inique, & ligatur veram negatiuum contra assertionem iudicis probare non poterat: ne ergo falsitas praedictet veritati, statuit concilium, vt tam in ordinario iudicio, q. extraordinario, iudex habeat semper aut publicam personam, si potest, aut duos idoneos viros, q. si deliter vniuersa iudicii acta conscribant. videlicet citationes, dilationes, & omnia, quae in litera per ordinem explicantur, designando loca, tempora, & personas, & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita q. originalia penes scriptores, vel iudices remaneant, vt si super processu iudicis orta fuerit dubitatio, per acta possit veritas declarari, ita videlicet, vt sic honestis & discretis iudicibus deferatur, q. per improbos & iniquos innocentium iustitia non laedatur. Iudex vero, qui constitutionem istam neglexerit obseruare, si p. ipsius negligentiam aliquid difficultatis emergerit, per superiorem poena debita castigetur, nec pro ipsius praesumetur processu, nisi quatenus in c. legitimis consliterit documentis. B. Nota ibi, iniqui iudicis. Iudicem dici iniquum, cum male se habet in officio suo, & hoc ideo, quia iudex debet uti equitate. 4. q. 4. c. 1. Vnde secundum Io. An. falsitas proprie est in teste, q. debet vti veritate, de cri. fal. c. 1. r. q. 3. c. quisquis. Iniquitas in iudice, q. debet vti equitate, dicto cap. 1. Quod nota pro forma & practica formandi processum contra testem, vel iudicem. Nota secundum ibi veram negationem, & c. q. negationum quaedam est vera, quaedam non vera, & appellat Host. veram illam, q. est pura simplex & indeterminata. Ioan. And. intelligit tex. in vera determinata. Nam si dicatur, q. citatus tali die, & sic fit determinata, nihilominus potest deficere probatio de contrario, & ideo tex. hic dixit, Quisque, quasi aliqui pbari possit. 1. Ego dico, q. vera negatiua est illa, quae non habet in se inclusionem affirmatiuum, siue sit determinata, siue non. sup. de renuncia. c. super hoc, in fi. vbi not. Si n. habet in se inclusam affirmatiuum, illa non est proprie negatio, vt si dico, q. non consensu sponte, includit enim, q. per metum consensu. & hoc est affirmatiuum, quod directe probari potest. Sed negatiua vera, nunquam directe probari potest, vt patet ibi i. text. ulla sit directa probatio. licet aliud senserit & minus bene o. And. in c. bonae, de elect. & dic. vt ibi plenè no. Sed quique,

impossibilis est probatio, vt q. non est restricta, seu determinata ad certum locum, seu ad certas personas. Quique, probatur, sed difficulte, vt quia indirecte, vt q. est restricta modo praedicto. ideo tex. hic dicit, Quandoque. 1. No. tertio acta scribenda tam in ordinario iudicio, q. extraordinario, & hoc intellige, nisi sit c. modica. Tunc n. nulla scriptura requiritur, nec respectu sententiae, nec respectu processus, sed creditur simplici informationi iudicis, vt est tex. no. in Auth. nisi breuiores, C. de sen. ex bre. reci. & ibi per Barto. qui hoc tenet expresse, & clarius facit tex. in auth. vt iu. sine quoquo suffra. S. necessitatem. 2. coll. Nam si in istis modicis creditur relationi nuncii, l. ea quidem. C. de accu. no. i. c. cum parati. de app. fortius creditur simplici assertioni iudicis. Facit ad praedicta tex. in c. si quis cum clerico. r. r. q. 1. vbi opt. tex. iun. glo. Et vide quod not. gl. in c. r. de lib. obl. & quod super ea dixi. Et idem dic in criminib. l. eub. vt l. leuia. ff. de acc. & quod ibi no. in d. auth. nisi. Pro hoc no. dicit Barto. in d. auth. nisi breuiores: q. vbi datur potestas arbitro, seu iudici, vt procedat sine scriptis, vtr partes voluisse, vt ipse simplici informationi, & relationi credatur, quod bene no. pro limitatione eorum, q. dixi in cap. post cessionem. sup. e. Quae autem dicatur c. leuis, dic hoc arbitrium respectu qualitatis personarum & causae, vt not. in d. auth. nisi. vide glo. in c. fi. de re iur. li. 6. & praedicta limitant multum hunc tex. & adde per D. Ant. in cap. Quintauallis. inf. de iur. in 26. col. vbi limitat hoc dictum Bar. in actis ordinariis, secus in decisiuis, quia hoc efficit valde periculosum quando ex eis dependet decisio iustitiae. Pro hoc quod ipse Bar. no. in l. societatem, S. arbitrorum, ff. pro foc. vbi vult, q. per testes possit probari factum arbitrorum: cum coram eis non requiratur scriptura. Not. ibi publica persona, & c. q. notarius dicitur publica persona, & hoc ideo, q. gerit officium publicum. Et ideo q. n. appellatur seruus publicus, quia seruit publice exercendo officium suum. ff. rem pu. fal. fo. l. 2. in fi. & c. 2. & de v. f. l. 6. q. n. q. d. scribiarius. sup. de refer. c. ad audientiam. & de her. ca. si aduersus. Quandoque dicitur tabellio. inf. de fi. inf. c. pe. Item & notarius. de simo. c. 1. Item tabularius. C. qui testa. fac. posses. l. hac consultissima S. sed quia tabula. in l. 1. C. de tab. lib. x. Dicit etiam Scriba, vt ibi no. in rubr. de diuer. nom. & of. com. rum.

A D D I T I O N E S.

- a Posit. Ad fe. Fran. Arc. conf. 83.
- b Adde in quantum sentit iste texus, in ver. adhibeat. f. q. iudex habeat eligere notarium, & postquam elegerit, non potest eum mutare vique in fi. causa. Ita dicit Bal. in l. 2. C. quomodo & quando iur. fi. ver. sed n. quid possit. Vbi idem dicit de nuncio. Et adde Bal. in l. fin. 2. col. ver. si querat si notarius, C. de re iud. vbi dicit, q. si notarius, qui cepit scribere acta, se absentauit, alius potest mandato iudicis redigere scripturas in publicum formam, si eius si primus notarius esset praesens, arg. l. si longius, ff. de iur. Et vide ad istam q. glo. in Auth. de her. & fal. S. si vero adiungit, quae dicit, quod ille notarius, qui cepit scribere acta, debet pericere vique ad fi. causa. Item adde hic Bald. in l. 1. circa pri. C. de rela. vbi dicit, q. tabellio causa consensu partium & expensis vtriusque partis debet constitui, & al. no. in Auth. de trien. & semel, si quod si p. super ver. aru. f. q. Ad quod adde tex. & ibi no. per Iac. de Bel. in Auth. de c. sen. c. 1. S. deinde eos. col. 3. iste tamen rex hic. & de elec. no. ff. non facit mentionem aliquam de partium consensu, sed de iudice enim. Adde hic Bald. in l. 3. C. de spo. vbi dicit, quod si unus notarius cepit scribere acta vnius processus, non potest scribere alius acta illius processus, nisi contingat primum impediri, q. vt dicit Bal. in Auth. sed iudex C. de epi. & cle. ille notarius, qui cepit primo scribere, debet complere, etiam quod iudex non possit postquam legitimus mutare notarium in causa, tenet Pau. de Cast. in l. testamenta. C. de testa. vbi etiam idem dicit de nuncio, allegando l. in fraudem. S. quoties, in ver. manu commentariensis, ff. de iur. fil. quam dicit Bal. consuevit allegare. Sed de primo art. videlicet, an iudex possit mutare notarium, vide etiam per Bart. in l. cum sententia. C. de sen. & inter. om. iur. & per Innoc. in c. cum in iure, prope fi. de of. dele. vbi videtur sentire, quod sic A. de an. in leuib. acta scribi debeant, vide Anto. de But. confil. 33. Alex. confil. 61. 2. li. Et an notarius, qui cepit scribere acta debeat perficere, vide Ro. confil. 281. vbi dicit, quod nec de consensu partium alius substitui potest, & vide Barto. confil. 339. proxi. alleg.
- c An notarius vel nuncius semel electus possit mutari, dicat, quod tales sunt eligendi per iud. cem. quod intellige siue ordinarij, siue delegati, vt per Bart. in l. 2. C. de i. p. in cap. pastoralis. de off. dele. & per Bart. in extra. ad repum. in ver. per nuncium. & per Ang. in tra. malef. in ver. publico nuncio. mo. potest eligi etiam per arbitrum in causa compromissa. 1. sed interpellatur. in S. arbit. & ibi per Bal. ff. de arb. Et semel electus non potest, nec debet remoueri, nisi ex ca. superueniente, propter quam remouetur, vt per Specum. tit. de cita. in S. 1. in ver. sed nunquid & habetur per Bar. Bald. Ange. & Sal. in l. tres denunciationes. C. quomodo & quan. iud. & in l. consensum, & eod. tit. per Io. de Imo. in l. ex consensu. S. fi. de app. & per Ang. in l. fi. vacante. C. de bo. vacan. Ant. Fran.
- d Scilicet iudici. Vide Alex. in l. sciendum, col. 6. ff. de ver. obl. & Ant. de But. in conf. 24. incip. questio hac. col. pe. Seb. Sap.
- e Quod rogatus potest cogi a superiore.